

บทที่ 2

ภาพรวมโครงสร้างของฐานเงิน ตัวทวิคูณเงินฝากและตัวทวิคูณสินเชื่อ เครื่องมือในการดำเนินนโยบายการเงิน และสภาวะการณ์แข่งขันของธนาคารพาณิชย์ไทย

2.1 โครงสร้างฐานเงิน ตัวทวิคูณเงินฝากและตัวทวิคูณสินเชื่อ

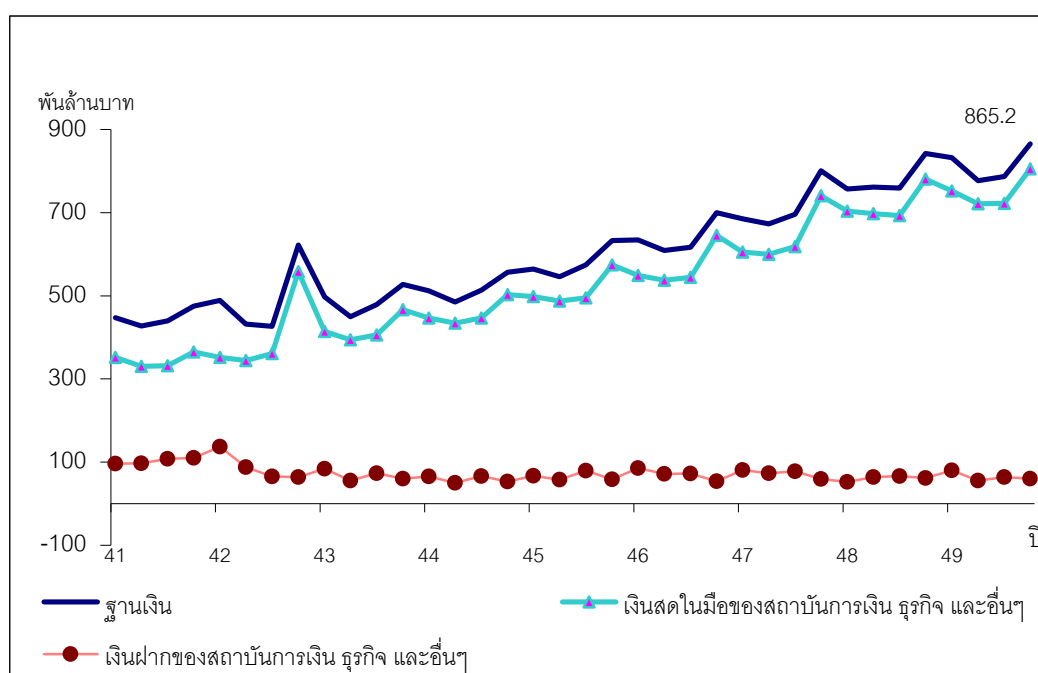
2.1.1 โครงสร้างของฐานเงิน

นับตั้งแต่ปี 2541-2549 เป็นต้นมาพบว่ายอดคงค้างของฐานเงินมีทิศทางเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยยอดคงค้างของฐานเงินเพิ่มขึ้นจาก 475.25 ลบ.ในปี 2541 เป็น 865.22 ลบ. ในปี 2549 เมื่อพิจารณาด้านหนี้สินซึ่งเป็นการพิจารณาจากการใช้ฐานเงิน จากภาพที่ 2.1 พบว่า ส่วนประกอบของฐานเงินทางด้านเงินสดในมือของสถาบันการเงิน ธุรกิจและอื่นๆ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าในระหว่างปีมีการขึ้นลงตามปัจจัยฤดูกาลซึ่งเป็นไปตามความต้องการถือเงินสดที่ลดลงตามปกติในช่วงต้นปีและกลางปี และเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับฐานเงินที่ปรับเพิ่มขึ้น เนื่องจากในส่วนของเงินฝากของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน ธุรกิจ และอื่นๆ ที่ฝากไว้กับธนาคารกลาง หรือก็คือเงินสำรองของธนาคารพาณิชย์ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง มีแต่เพียงปี 2542 ที่เงินฝากของสถาบันการเงิน ธุรกิจและอื่นๆปรับลดต่ำลง เป็นผลมาจากเมื่อวันที่ 23 เมษายน 2542 ทางการประกาศลดเกณฑ์การดำรงเงินฝากขั้นต่ำของธนาคารพาณิชย์ที่ฝากไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย จากร้อยละ 2 เป็นร้อยละ 1 ของเงินฝากและเงินกู้ยืมระยะสั้น จากต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์

หากเมื่อพิจารณาด้านสินทรัพย์ของฐานเงิน ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของฐานเงิน ประกอบด้วยสินทรัพย์ต่างประเทศสุทธิ หลักทรัพย์รัฐบาลและสินเชื่อที่ธนาคารกลางให้แก่ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน จากภาพที่ 2.2 จะเห็นได้ว่าสินทรัพย์ต่างประเทศสุทธิมีส่วนมากที่สุด และการเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์ต่างประเทศสุทธิมีทิศทางที่เพิ่มขึ้น เป็นผลมาจากดุลการชำระเงินที่เกินดุลมาเกือบตลอดทุกปี ตั้งแต่ภายหลังจากวิกฤตการเงินปี 2540 ที่มีการเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนจากแบบคงที่มาเป็นแบบลอยตัว ทำให้มีการปรับสมดุลเศรษฐกิจไทย จึงมีการเกินดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดในระดับสูงในช่วงปี 2541-2544 (ตารางที่ 2.1) ทำให้สามารถรองรับการไหลออกของเงินทุนในระดับสูง โดยที่ดุลการชำระเงินยังคงเป็นบวก อย่างไรก็ตามดุลบัญชีเดินสะพัดเริ่มเกินดุลลดน้อยลง และขาดดุลในปี 2548 แต่ดุลการชำระเงินก็

ยังคงเกินดุล ซึ่งเป็นผลมาจากการไหลเข้าของเงินทุนระหว่างประเทศที่มีมากกว่ายอดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ส่งผลให้ปริมาณเงินทุนไหลเข้าตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา โดยเป็นการลงทุนจากต่างประเทศในลักษณะของการลงทุนโดยตรง (foreign direct investment) ที่มีอยู่แล้วเป็นประจำ และการลงทุนในหลักทรัพย์ (portfolio investment) ที่เพิ่มขึ้นมากกว่าในอดีต

ภาพที่ 2.1
แหล่งที่ใช้ไปของฐานเงิน

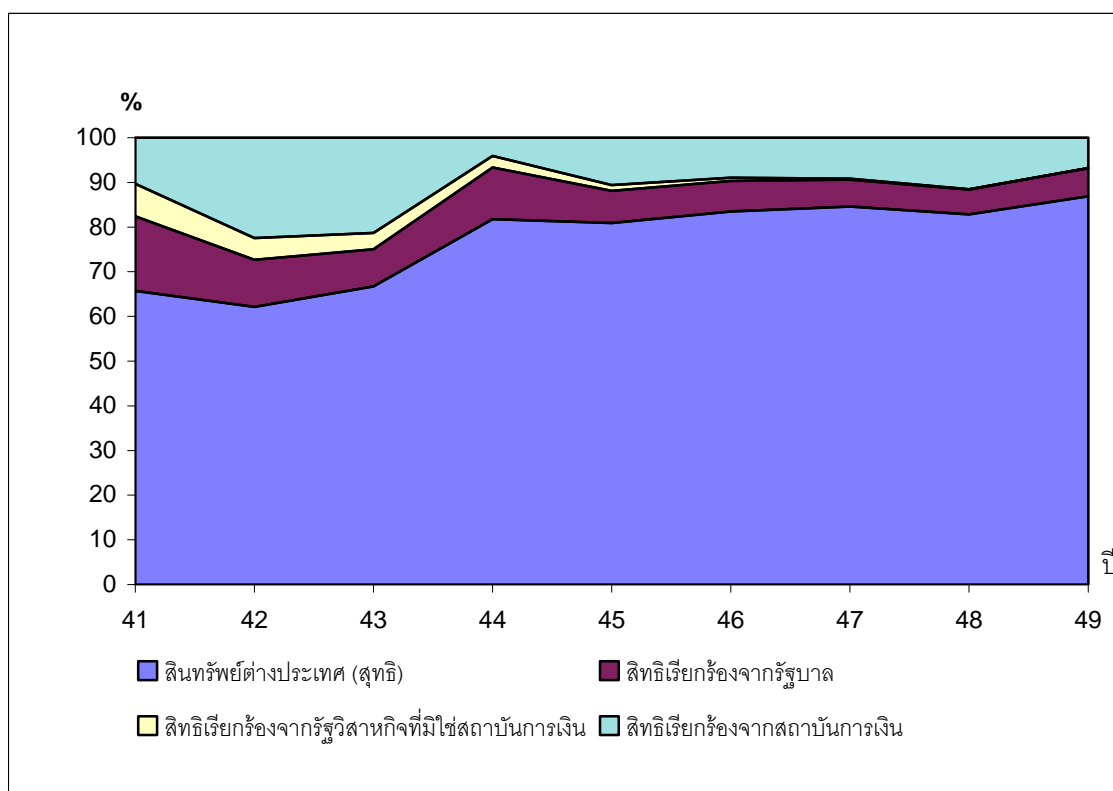


ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทยและการคำนวณ

ในขณะที่ลินเชื่อสุทธิแก่ภาครัฐบาลในฐานเงินยังคงมีบทบาทในช่วงปี 2541-2545 เนื่องจากภายหลังที่เศรษฐกิจไทยประสบกับภาวะวิกฤตในปี 2540 จนเป็นผลให้รายได้ประชาชาติชะลอตัวถึงขั้นถดถอยอย่างรุนแรง รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายการคลังแบบขาดดุลเรื่อยมาเพื่อมุ่งหวังที่จะกระตุ้นให้เศรษฐกิจกลับสู่ภาวะฟื้นตัวท่ามกลางภาวะที่ภาคเอกชนยังอ่อนแอ และจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในรูปของการเพิ่มการใช้จ่ายในระบบงบประมาณ โดยรัฐบาลมีการขาดดุลเงินสดในปีงบประมาณ 2540 ที่ระดับ 0.7% ต่อ GDP และขาดดุลเพิ่มเป็น 2.5%, 2.9%, 2.4%, 2.1% และ 2.2% ต่อ GDP ในปีงบประมาณ 2541-2545 ตามลำดับนั้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือการขาดดุลเงินสดด้วยการออกหลักทรัพย์หรือพันธบัตรรัฐบาลเพื่อกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทย รวมทั้งได้กู้เงินจากแหล่งเงินกู้อื่นๆทั้งภายในและภายนอก

ประเทศ ส่งผลให้ภาวะการชำระคืนต้นเงินกู้และดอกเบี้ยจ่ายปรับตัวสูงขึ้น เป็นเหตุให้หนี้สาธารณะของประเทศเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามในปี 2546 รัฐบาลเริ่มมีการเก็งกำไรเงินสดเป็นผลมาจากระบบเศรษฐกิจที่ปรับตัวดีขึ้น ผลประกอบการของบริษัทจดทะเบียนอยู่ในเกณฑ์ดี ทำให้มีการจัดเก็บภาษีจากฐานรายได้ที่สูงขึ้น และประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น การจัดเก็บภาษีจึงดีขึ้น ประกอบกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีของหน่วยงานต่างๆ จึงเป็นผลให้ฐานะการคลังดีขึ้น

ภาพที่ 2.2
แหล่งที่มาของฐานเงิน



ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทยและการคำนวณ

สำหรับการเพิ่มขึ้นของสินเชื่อสุทธิให้กับสถาบันการเงินในช่วงปี 2543 นั้นส่วนหนึ่งเป็นผลจากการที่กองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ จ่ายคืนเงินฝากให้กับผู้ฝากเงินของสถาบันการเงินที่ถูกปิดดำเนินการและมีจ่ายเงินตามภาวะอวัลที่มีกับสถาบันการเงินบางแห่ง นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยเพิ่มการให้กู้ยืมผ่านตลาดซื้อคืนพันธบัตรเพื่อช่วยเสริมสภาพคล่องให้กับระบบการเงินในบางช่วงเวลา แต่พอในปี 2544-2549 สินเชื่อสุทธิให้กับสถาบันการเงินลดลงค่อนข้างมาก เนื่องจากธนาคารแห่งประเทศไทยต้องการลดสภาพคล่องในระบบที่มีอยู่สูงจากการที่มีเงินไหลเข้า

ประเทศ จึงลดการให้กู้ยืมผ่านตลาดซื้อคืนพันธบัตร และทำการดูดซับสภาพคล่องที่เพิ่มขึ้นจาก
ธุรกรรมการซื้อเงินตราต่างประเทศ

ตารางที่ 2.1
ดุลการชำระเงิน

ปี / รายการ	ดุลบัญชีเดินสะพัด	ดุลบัญชีเงินทุน	คลาดเคลื่อนสุทธิ	ดุลการชำระเงิน
2541	592.17	-413.44	-121.11	57.62
2542	469.99	-297.50	0.21	172.70
2543	371.51	-405.45	-24.50	-58.44
2544	226.34	-152.05	-16.72	57.57
2545	202.22	-80.73	59.33	180.82
2546	197.28	-200.17	5.08	2.18
2547	110.13	149.36	-29.57	229.93
2548	-302.49	447.99	75.94	221.44
2549	79.21	218.34	179.98	477.52

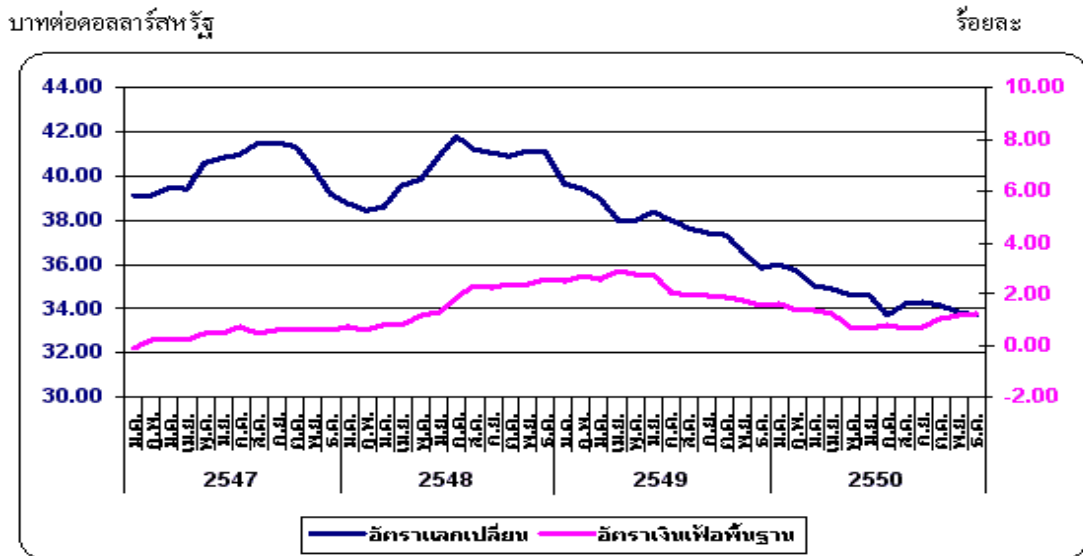
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ด้วยปริมาณเงินทุนที่ไหลเข้าจำนวนมากดังกล่าวข้างต้น นอกจากจะทำให้สินทรัพย์
ต่างประเทศมีปริมาณเพิ่มขึ้นแล้ว ยังทำให้มีความต้องการในเงินบาทเพื่อการลงทุนในประเทศไทย
เป็นจำนวนมาก เป็นผลให้ค่าเงินบาทแข็งค่า (appreciate) เมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐฯ
ขณะเดียวกันการที่มีเงินบาทไหลเวียนอยู่ในระบบมาก จะส่งผลให้เกิดเงินเฟ้อในลักษณะ
Demand Pull Inflation ได้ ดังนั้นหากไม่ต้องการที่จะให้มีการเพิ่มขึ้นในปริมาณเงินตามเงินทุน
สำรองที่เพิ่มขึ้น ธนาคารแห่งประเทศไทยก็จำเป็นต้องทำหมั้นเงิน (sterilization) มิเช่นนั้นก็จะ
เกิดภาวะเงินเฟ้อติดตามมา สิ่งที่น่าประหลาดก็คือในทางหนึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยใช้การดำรงฐานะ
สุทธิ Forward โดยการขายเงินดอลลาร์สหรัฐฯ แลกกับเงินบาทล่วงหน้า เพื่อให้มีอุปทานเงินบาท
ในตลาดให้พอเพียงกับความต้องการที่เพิ่มขึ้น เป็นการชะลอการแข็งค่าเงินบาท แต่การกระทำ
เช่นนี้ ทำให้มีเงินบาทเพิ่มขึ้นในตลาดมากกว่าอุปสงค์การถือเงินได้โดยง่าย ต้องมีการสูบน้ำเงินออก
จากตลาดเพื่อมิให้เงินบาทสูงเกินควร การออกพันธบัตรขายในตลาดก็เป็นอีกทางหนึ่งที่ธนาคาร

แห่งประเทศไทยใช้ ณ ต้นเดือนธันวาคม 2549 ธนาคารพาณิชย์จึงมีฐานะสุทธิให้ธนาคารแห่งประเทศไทยกู้ยืมประมาณ 700,000 ล้านบาท อย่างไรก็ตามการทำหมันเงิน(sterilization)ดังกล่าวทำให้ฐานเงินมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับเงินทุนที่ไหลเข้าน้อยมาก (ภาพที่ 2.3และภาพที่ 2.4)

ภาพที่ 2.3

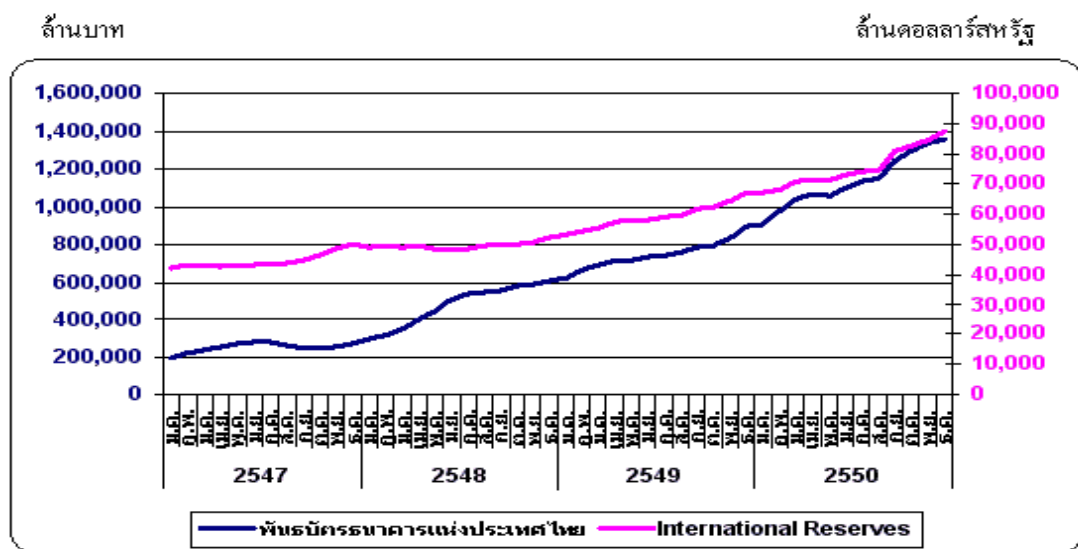
อัตราแลกเปลี่ยนและอัตราเงินเฟ้อพื้นฐาน



ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงพาณิชย์

ภาพที่ 2.4

ยอดคงค้างพันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย และเงินสำรองระหว่างประเทศ

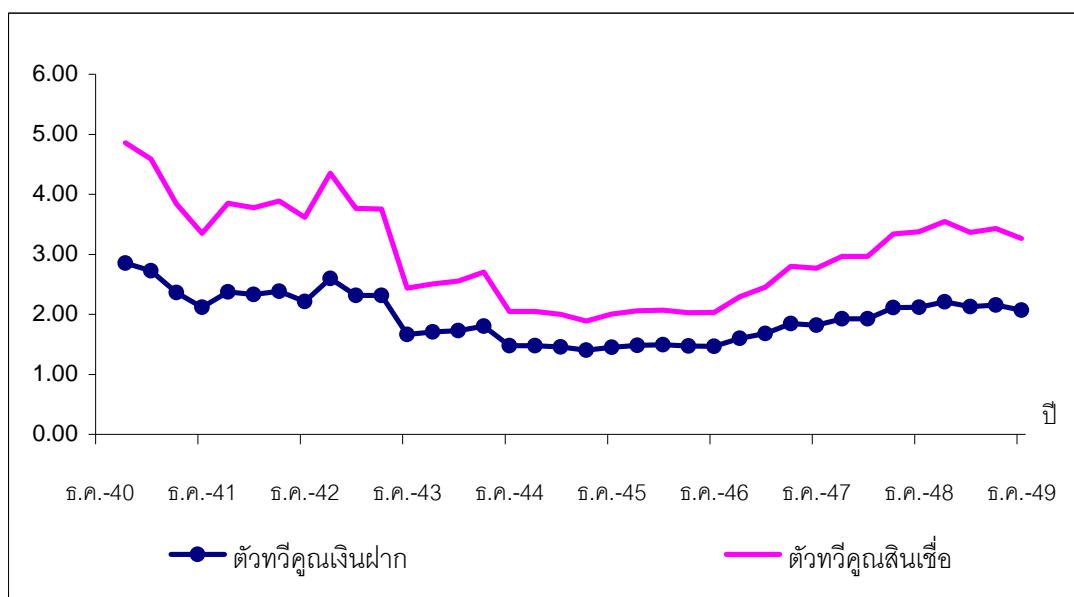


ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

2.1.2 ตัววัดการเงินฝากและตัววัดสินเชื่อ

ตัววัดการเงินฝากและตัววัดสินเชื่อจะประมาณได้จากฐานเงินทางด้านหนี้สิน โดยส่วนประกอบที่สำคัญของตัววัดทั้งสอง คือ อัตราส่วนการถือเงินสด (c) อัตราส่วนการถือเงินฝากประจำและออมทรัพย์ (t) อัตราส่วนเงินสำรองตามกฎหมาย (r) และอัตราส่วนเงินสำรองส่วนเกินของธนาคารพาณิชย์ (e) อาจกล่าวได้ว่าส่วนประกอบที่สำคัญและมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเงินฝากและสินเชื่อ คือ การตัดสินใจถือเงินสดของประชาชนและการนำเงินมาฝากที่ธนาคารกลางของสถาบันการเงิน ดังนั้นตัววัดการเงินฝากและตัววัดสินเชื่อที่พัฒนาขึ้นจะเป็นตัวชี้ผลกระทบต่อปริมาณเงินฝากและปริมาณสินเชื่อในระบบธนาคารพาณิชย์เมื่อฐานเงินเกิดการเปลี่ยนแปลง

ภาพที่ 2.5
ตัววัดการเงินฝากและตัววัดสินเชื่อ



ที่มา : จากการคำนวณ

เมื่อพิจารณาตัววัดการเงินฝากและตัววัดสินเชื่อที่พัฒนาขึ้นโดยมีฐานเงินเป็นตัวแปรควบคุมมีการเคลื่อนไหวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน ขณะที่ตัววัดสินเชื่อมีขนาดการขยายตัวมากกว่าตัววัดการเงินฝากมาโดยตลอด(ภาพที่ 2.5) เนื่องมาจากในช่วงภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจ

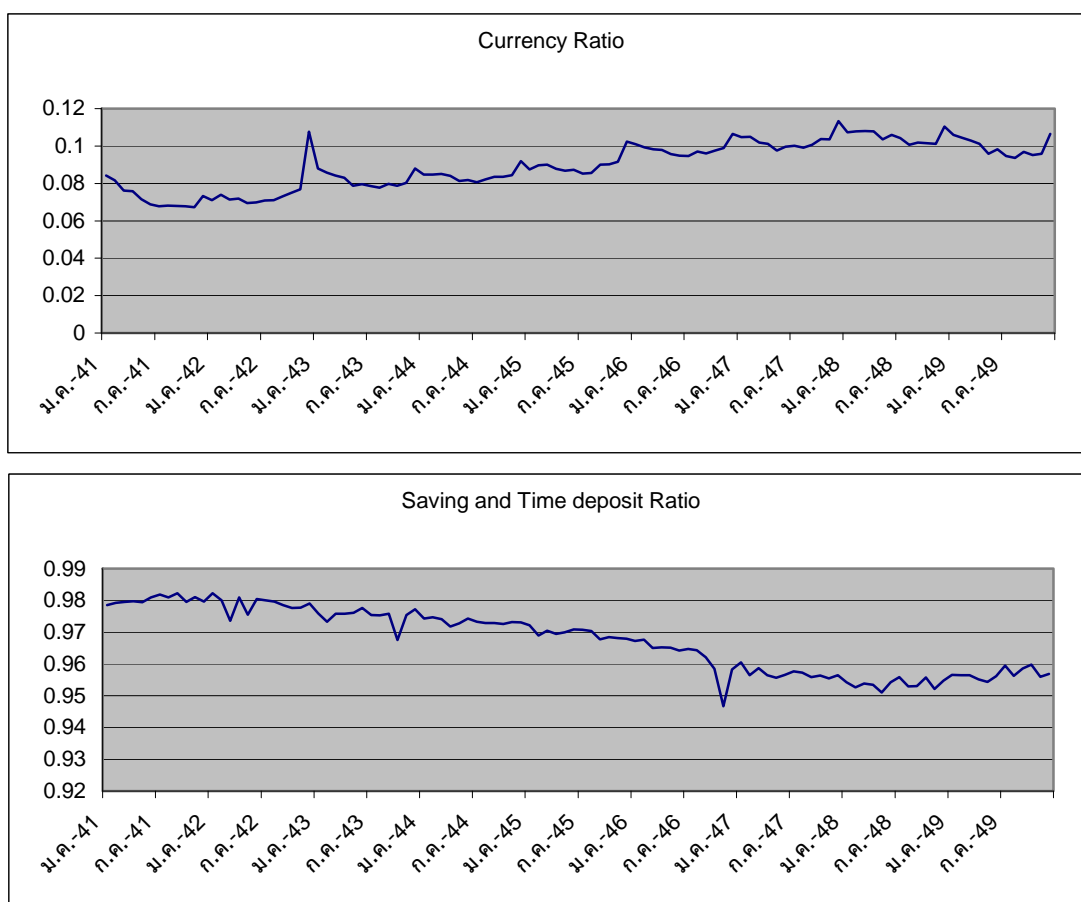
ปี 2540 เป็นต้นมา ฐานเงินมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการกลับมาเกินดุลบัญชีเดินสะพัดและการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ รวมทั้งเป็นการเคลื่อนย้ายเข้าจากการลงทุนจากต่างประเทศในลักษณะของการลงทุนโดยตรง (foreign direct investment) และการลงทุนในหลักทรัพย์ (portfolio investment) ที่เพิ่มขึ้นด้วย โดยผลพวงของการไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศ นอกจากส่งผลให้ค่าเงินบาทแข็งค่าเมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วนั้น ยังส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดซื้อคืนพันธบัตรฯ 1 วันลดลงอย่างต่อเนื่องจากระดับที่ร้อยละ 20.5 ในเดือนมีนาคม 2541 มาอยู่ที่ระดับร้อยละ 1 ในเดือนกันยายน 2547 และในช่วงเดียวกันอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้ของธนาคารพาณิชย์ปรับลดลงตาม โดยอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ถูกค้ำขึ้นลดลงจากร้อยละ 15.50 ต่อปีเหลือร้อยละ 5.75 ต่อปี และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 3 เดือนลดลงจากร้อยละ 12.5 ต่อปีเหลือเพียงร้อยละ 1 ต่อปี เมื่อต้นทุนของการลงทุนลดต่ำลง จึงมีการลงทุนและการบริโภคเพิ่มมากขึ้น (การออมจึงลดต่ำลง) อีกทั้งการที่เงินทุนไหลเข้าจากต่างประเทศในรูปของเงินลงทุนโดยตรง และเงินลงทุนในหลักทรัพย์นั้นมีแนวโน้มที่จะผลักดันให้มีการบริโภคและการลงทุนเพิ่มขึ้น จึงชักนำให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์การขยายตัวเพิ่มขึ้นตาม จากเมื่อปี 2541 ที่อัตราการขยายตัวอยู่ในระดับติดลบร้อยละ 9.7 แต่พอในเดือนกันยายน 2547 สินเชื่อมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ระดับร้อยละ 9.8 ขณะที่ปริมาณเงินฝากขยายตัวได้ในระดับที่ต่ำกว่าที่ร้อยละ 3.8 ทั้งนี้เป็นผลมาจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่อยู่ในระดับต่ำเป็นเวลานาน จึงไม่เป็นแรงจูงใจในการนำเงินไปฝากไว้ที่ธนาคาร ประชาชนจึงเงินไปลงทุนในหลายๆ ทางเลือกที่สามารถให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า ไม่ว่าจะเป็นการระดมเงินทุนผ่านตลาดตราสารหนี้ประเภทพันธบัตรรัฐบาลและหุ้นกู้ ดังนั้นจึงเป็นผลให้ตัวทวีคูณสินเชื่อมีการปรับตัวเร็วและมากกว่าตัวทวีคูณเงินฝาก การขยายตัวสินเชื่อในระบบธนาคารพาณิชย์จึงมีมากกว่าเงินฝากที่ขยายตัว เมื่อฐานเงินมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น

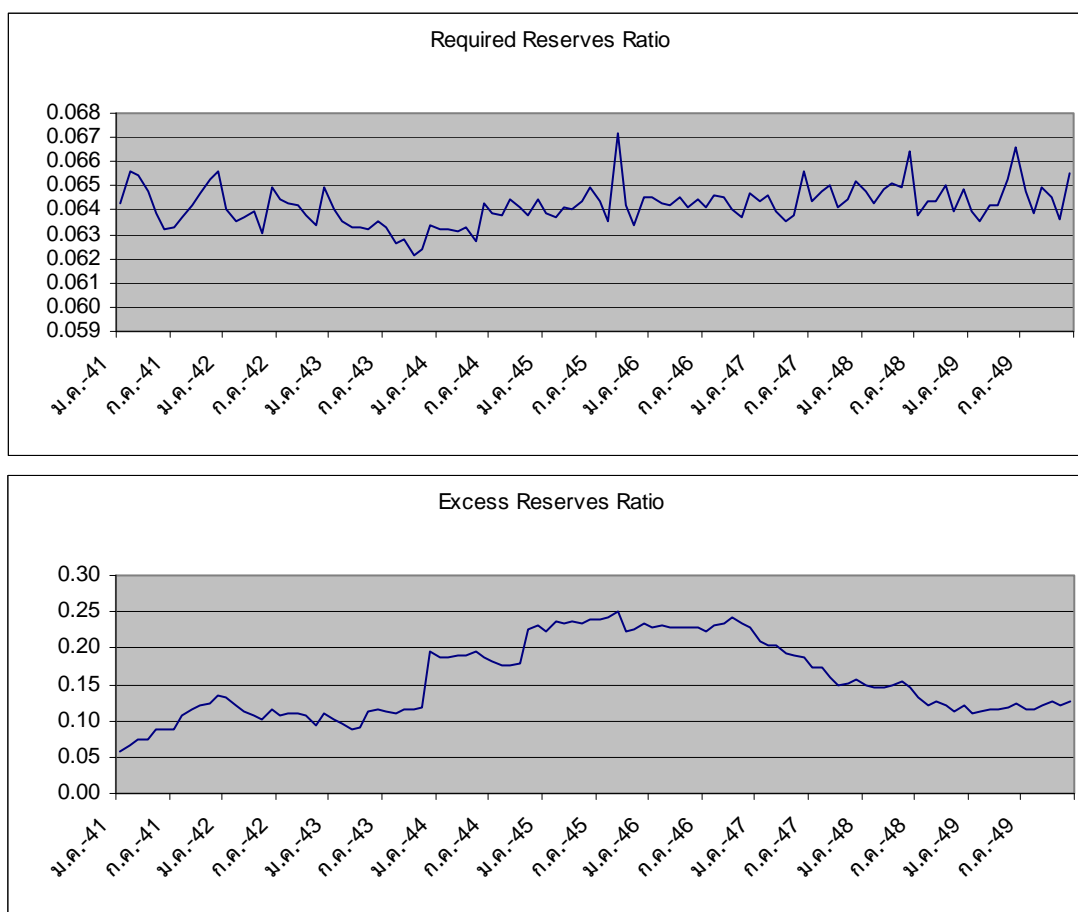
นอกจากนี้ภาวะเศรษฐกิจยังมีอิทธิพลต่อทิศทางการปรับตัวของตัวทวีคูณ ในช่วงภายหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 จนกระทั่งปี 2545 ตัวทวีคูณเงินฝากและตัวทวีคูณสินเชื่อทั้งสองโดยรวมแล้วมีทิศทางที่ลดต่ำลง เนื่องจากในช่วงดังกล่าวสภาพเศรษฐกิจไทยยังคงชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง ธนาคารพาณิชย์มีความระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อ อีกทั้งยังขาดความมั่นใจในข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้าของสถาบันการเงิน ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์จึงมีเงินสำรองส่วนเกินในระดับที่เพิ่มสูงขึ้น เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของตัวทวีคูณจากภาพที่ 2.6 เห็นได้ว่าอัตราส่วนเงินสดสำรองส่วนเกิน (Excess Reserve Ratio) มีการปรับเพิ่มสูงขึ้น ขณะที่อัตราส่วนการถือเงินสดและอัตราส่วนเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำมีความผันผวนเล็กน้อย แสดงว่าพฤติกรรม

การถือเงินสดและการจัดสรรสินทรัพย์ของประชาชนเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ประชาชนยังคงมาฝากเงินไว้กับธนาคาร แต่พอในช่วงปี 2546 เป็นต้นมาตัวทวิคูณเงินฝากและตัวทวิคูณสินเชื่อปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจมีการฟื้นตัว ความต้องการสินเชื่อมีมากขึ้น ธนาคารพาณิชย์ถือเงินสดสำรองส่วนเกินไว้ลดลง ขณะที่อัตราส่วนเงินฝากประจำและออมทรัพย์ก็ลดต่ำลงเรื่อยๆ เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่ลดต่ำลงเหลือเพียงร้อยละ 1 เป็นเวลานาน ขณะเดียวกันการเสนอทางเลือกในการลงทุนใหม่ ๆ เช่นกองทุนรวมตราสารหนี้ระยะสั้นที่มีระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี แต่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ออมในระดับที่สูงกว่าเงินฝาก เงินฝากประจำของภาคครัวเรือนจึงยังคงลดลงอย่างต่อเนื่อง แม้บางธนาคารจะเริ่มปรับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากระยะยาวขึ้นแล้วก็ตาม สำหรับภาคธุรกิจมีการโยกย้ายเงินฝากเป็นจำนวนมากจากธนาคารพาณิชย์ไทยไปฝากประจำกับธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศที่มีการปรับเพิ่มอัตราดอกเบี้ยในสัดส่วนที่สูงกว่า

ภาพที่ 2.6

องค์ประกอบของตัวทวิคูณเงินฝากและตัวทวิคูณสินเชื่อ





ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทยและการคำนวณ

2.2 เครื่องมือในการดำเนินนโยบายการเงินในปัจจุบัน

ภายใต้กรอบการดำเนินนโยบายการเงินแบบกำหนดเป้าหมายอัตราเงินเฟ้อ คณะกรรมการนโยบายการเงินได้กำหนดให้อัตราดอกเบี้ยตลาดซื้อคืนพันธบัตรระยะ 1 วัน เป็นอัตราดอกเบี้ยนโยบาย (Policy Rate) ซึ่งคณะกรรมการนโยบายการเงินจะส่งสัญญาณการเปลี่ยนแปลงในนโยบายการเงินผ่านอัตราดอกเบี้ยดังกล่าว การปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยนโยบาย จะส่งผลกระทบต่อไปยังอัตราดอกเบี้ยอื่นๆในตลาดการเงิน รวมถึงอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ซึ่งถือเป็นต้นทุนของการบริโภคและการลงทุนของภาคเอกชนให้มีการปรับตัวตามมา อันจะส่งผลกระทบต่อขยายตัวของเศรษฐกิจ และระดับราคาสินค้าภายในประเทศในท้ายที่สุด

ทั้งนี้หากคณะกรรมการนโยบายการเงินต้องการกระตุ้นการขยายตัวของเศรษฐกิจ ก็ จะดำเนินนโยบายการเงินแบบผ่อนคลายโดยปรับลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายลง อัตราดอกเบี้ยที่

ต่ำลงจะทำให้ต้นทุนของการบริโภคและการลงทุนลดลง ช่วยกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของ การบริโภค การลงทุน และการขยายตัวของเศรษฐกิจโดยรวมตามมา ในทางตรงกันข้าม หากเศรษฐกิจมีการขยายตัวที่ร้อนแรงเกินไปจนทำให้ระดับราคาสินค้าปรับสูงขึ้นต่อเนื่อง ธนาคารแห่งประเทศไทยก็จะดำเนินนโยบายการเงินแบบตึงตัวโดยปรับขึ้นอัตราดอกเบี้ยนโยบาย ซึ่งจะส่งผลให้การบริโภคและการลงทุน รวมถึงอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจและขยายตัวของระดับราคาสินค้าชะลอตัวลงตามมาในการดูแลรักษาระดับอัตราดอกเบี้ยนโยบายให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการนโยบายการเงินกำหนดธนาคารแห่งประเทศไทยจะดำเนินการผ่านเครื่องมือสำหรับดำเนินนโยบายการเงิน (Monetary Policy Instruments) ต่าง ๆ ซึ่งได้แก่

1. การดำเนินการผ่านตลาดการเงิน (Open Market Operations หรือ OMOs) ในการดำเนินการผ่านตลาดการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทยจะปรับสภาพคล่องโดยการเข้าทำธุรกรรมในตลาดการเงิน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระดับเงินสำรองของระบบสถาบันการเงิน (Banks' Reserves หรือ เงินฝากของสถาบันการเงินที่ธนาคารกลาง) และมีผลต่อเนื่องถึงอัตราดอกเบี้ยระยะสั้นในตลาดเงิน OMOs เป็นเครื่องมือหลักในการรักษาระดับอัตราดอกเบี้ยนโยบาย และดูแลให้สภาพคล่องในระบบมีเพียงพอต่อความต้องการของระบบธนาคารพาณิชย์ในการดำรงเงินสำรองและการชำระบัญชี ซึ่งในการดำเนินการผ่านตลาดการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทยดำเนินการผ่านเครื่องมือหลัก 4 ประเภท คือ การทำธุรกรรมซื้อคืนพันธบัตร (Repurchase Operations) การทำธุรกรรมซื้อขาดขายขาดหลักทรัพย์รัฐบาล การออกพันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย และการทำธุรกรรมสวอปเงินตราต่างประเทศ

2. การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง (Reserve Requirement) ธนาคารพาณิชย์ต้องดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องตามกฎหมายโดยเฉลี่ยรายบัญชี เป็นสัดส่วนต่อค่าเฉลี่ยของฐานเงินฝากหรือหนี้สินในบัญชีก่อนหน้า และสามารถโอนเงินสำรองบางส่วนข้ามบัญชีได้ โดยในปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดอัตราส่วนการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ไว้ที่ร้อยละ 6

3. หน้าต่างตั้งรับ (Standing Facilities) ธนาคารแห่งประเทศไทยมีหน้าต่างตั้งรับเพื่อเสริมสภาพคล่องให้สถาบันการเงินเรียกว่าหน้าต่างสภาพคล่องสิ้นวัน (End-of-Day Liquidity Window) ซึ่งเป็นช่องทางให้สถาบันการเงินสามารถเข้ามากู้ยืมเงินระยะข้ามคืนกับธนาคารแห่งประเทศไทยโดยมีพันธบัตรเป็นหลักประกันในกรณีที่สถาบันการเงินขาดสภาพคล่องในช่วงสิ้นวัน และไม่สามารถหาเงินกู้ยืมจากแหล่งอื่นได้ ทั้งนี้ อัตราดอกเบี้ยหน้าต่างตั้งรับจะเป็นอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์สามารถกู้ยืมได้จากตลาดเงินโดยทั่วไป เพื่อให้หน้าต่างตั้งรับเป็น

เสมือนแหล่งกักเก็บแหล่งสุดท้ายของธนาคารพาณิชย์ที่ขาดสภาพคล่องในแต่ละวัน และทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสร้างเสถียรภาพหรือ Safety Valve ของระบบ

ทั้งนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้ช่องทางดำเนินการผ่านตลาดการเงิน (OMOs) เป็นเครื่องมือหลักเนื่องจากธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินการดังกล่าวได้ตามที่เพื่อรักษาอัตราดอกเบี้ยนโยบายให้อยู่ในระดับที่ได้กำหนดไว้ ในขณะที่เครื่องมืออื่นๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องทำได้อย่างยุ่งยากกว่า

ตารางที่ 2.2

สรุปเครื่องมือในการดำเนินนโยบายการเงินในปัจจุบัน

ประเภทเครื่องมือ	วัตถุประสงค์	หลักทรัพย์ที่สามารถใช้เป็นหลักประกัน	ความถี่ของการทำธุรกรรม	ลูกค้า/คู่สัญญา	หมายเหตุ
1. การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง (Reserve Requirements)	เพื่อลดความผันผวนของอัตราดอกเบี้ยตลาดเงินรายวัน และเพื่อให้มีผลต่อระดับของปริมาณเงินในระยะปานกลาง-ยาว	เงินสด, เงินฝากที่ ธปท., หลักทรัพย์รัฐบาลไทยและ/หรือ ตราสารหนี้ที่ รัฐบาลค้ำประกัน	ค่าเฉลี่ยรายบักซ์ (วันที่ 8-22 และ วันที่ 23-7)	ธนาคารพาณิชย์	อัตราส่วนการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องเท่ากับร้อยละ 6 ของยอดรวมเงินฝากและยอดรวมเงินกู้ยืมระยะสั้นจากต่างประเทศ
2. การดำเนินการผ่านตลาดการเงิน (Open Market Operations) 2.1 การทำธุรกรรมซื้อคืนพันธบัตร (Repurchase Operations) - ผ่านตลาดซื้อคืนของธปท. (ปัจจุบันปิดทำการไปแล้ว)	เพื่อปล่อย/ดูดซับสภาพคล่องแบบชั่วคราว	หลักทรัพย์รัฐบาลไทย และ/หรือตราสารหนี้ที่ รัฐบาลค้ำประกัน	รายวัน (15.30-16.30 น.)	สมาชิกตลาดซื้อคืน	อัตราดอกเบี้ยตลาดซื้อคืนระยะ 14 วันเป็นอัตราดอกเบี้ยนโยบาย

ตารางที่ 2.2

สรุปเครื่องมือในการดำเนินนโยบายการเงินในปัจจุบัน(ต่อ)

ประเภทเครื่องมือ	วัตถุประสงค์	หลักทรัพย์ที่สามารถใช้เป็นหลักประกัน	ความถี่ของการทำธุรกรรม	คู่ค้า/คู่สัญญา	หมายเหตุ
- การทำธุรกรรมซื้อคืนพันธบัตรแบบทวิภาค (Bilateral RP)	เพื่อปล่อย/ดูดซับสภาพคล่องแบบชั่วคราว	หลักทรัพย์รัฐบาลไทยและ/หรือตราสารหนี้ที่รัฐบาลค้ำประกัน	ประมาณ 2 ครั้งต่อสัปดาห์ (9.15-9.45)	Primary Dealers จะเสนอผู้/ให้กู้ที่อัตราผลตอบแทนต่าง ๆ กัน (Multiple-priced auction)	คาดว่าจะมีการทำธุรกรรม Bilateral RP มากขึ้น หากธุรกรรมในตลาดซื้อคืนภาคเอกชนเป็นที่แพร่หลายมากขึ้น
2.2 การทำธุรกรรมซื้อขายขาดพันธบัตรรัฐบาล (Outright Purchase/Sale of Securities)	เพื่อปล่อย/ดูดซับสภาพคล่องแบบถาวร	พันธบัตรรัฐบาล, ตั๋วเงินคลัง, พันธบัตรรพท. และพันธบัตรรัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลค้ำประกัน	ไม่ได้มีการกำหนดไว้แน่นอน โดยรพท. จะทำธุรกรรมนี้ประมาณเดือนละ 2 ครั้ง	Primary Dealers สำหรับธุรกรรม Outright	

ตารางที่ 2.2

สรุปเครื่องมือในการดำเนินนโยบายการเงินในปัจจุบัน(ต่อ)

ประเภทเครื่องมือ	วัตถุประสงค์	หลักทรัพย์ที่สามารถใช้เป็นหลักประกัน	ความถี่ของการทำธุรกรรม	ลูกค้า/คู่สัญญา	หมายเหตุ
2.3 การออกพันธบัตร ธปท. (Issuance of BOT bonds)	เพื่อดูดซับสภาพคล่อง	พันธบัตร ธปท.	สัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยจะประมูลทุกวันอังคาร (9.00-12.00 น.)	ผู้มีสิทธิเข้าประมูล ตามที่ ธปท. กำหนด	พันธบัตร ธปท. ที่ออกจำหน่ายส่วนใหญ่เป็นประเภทอายุ 1 ปี
2.4 Swap เงินตราต่างประเทศ (FX Swaps) - หน้าต่าง Buy- Sell FX swap (e-Swap)	เพื่อปล่อยสภาพคล่องเงินบาทระยะสั้น-ปานกลาง	เงินดอลลาร์ สรอ.	รายวัน (11.30-13.30 น.) (แจ้งผลภายใน 14.30 น.)	ธพ. ในประเทศที่สมัครเป็นผู้ใช้บริการ	ธปท. จะอนุญาตให้มีการชำระเงินภายในวันที่ทำธุรกรรมในกรณีพิเศษที่ความจำเป็นเร่งด่วนเท่านั้น

ตารางที่ 2.2

สรุปเครื่องมือในการดำเนินนโยบายการเงินในปัจจุบัน(ต่อ)

ประเภทเครื่องมือ	วัตถุประสงค์	หลักทรัพย์ที่สามารถใช้เป็นหลักประกัน	ความถี่ของการทำธุรกรรม	คู่ค้า/คู่สัญญา	หมายเหตุ
- Sell - Buy FX swap	เพื่อควบคุมสภาพคล่องเงินบาทระยะสั้น	เงินดอลลาร์ สรอ.	ไม่ได้มีการกำหนดไว้แน่นอน	ธนาคารพาณิชย์ในประเทศและต่างประเทศ	ธปท. จะอนุญาตให้มีการชำระเงินภายในวันที่ทำธุรกรรมในกรณีพิเศษที่ความจำเป็นเร่งด่วนเท่านั้น
3. หน้าต่างตั้งรับ (Standing Facilities) 3.1 หน้าต่างสภาพคล่องสิ้นวัน (End-of-Day Liquidity Adjustment Window)	เพื่อให้สถาบันการเงินสามารถกู้หรือให้กู้เพื่อปรับสภาพคล่องในช่วงสิ้นวันได้	ด้านธปท.ปล่อย : พันธบัตรรัฐบาล, ตั๋วเงินคลัง, พันธบัตรกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและ ตราสารหนี้ธปท. และ	รายวัน (16.30-17.30 น.)	ธพ., บง., บค., สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ธปท. กำหนด, กองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ	ในกรณีฉุกเฉิน ธปท. จะสามารถดูแลสภาพคล่องในระบบให้เหมาะสมผ่านหน้าต่างนี้ได้ โดยอาจพิจารณาปรับเงื่อนไขต่างๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์

ตารางที่ 2.2

สรุปเครื่องมือในการดำเนินนโยบายการเงินในปัจจุบัน(ต่อ)

ประเภทเครื่องมือ	วัตถุประสงค์	หลักทรัพย์ที่สามารถใช้เป็นหลักประกัน	ความถี่ของการทำธุรกรรม	คู่ค้า/คู่สัญญา	หมายเหตุ
		พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ ที่รัฐบาลค้ำประกันหรือมี rating AAA ด้านธปท.ดู : ตราสารหนี้ธปท.			เช่น ขยายเวลาทำการ เพิ่มประเภท อายุของธุรกรรม รวมทั้งปรับอัตราดอกเบี้ยให้ลักษณะ tender rates
3.2 การให้กู้ยืมผ่าน Intraday Liquidity Facility แบบข้ามคืน (ILF Spillovers)	เพื่อปล่อยสภาพคล่องให้แก่ระบบผ่านระบบการชำระเงิน สิ้นวัน	พันธบัตรรัฐบาล, ตั๋วเงินคลัง, พันธบัตรกองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ, ตราสารหนี้ธปท. และพันธบัตรรัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลค้ำประกันหรือมี rating AAA	หลังจากที่ระบบบาทเน็ตปิดทำการเวลา 17.30 น.	สมาชิกระบบบาทเน็ต	การกู้ยืมผ่าน Facility นี้จะเป็นไปโดยอัตโนมัติ หากไม่สามารถชำระคืน ILF ภายในสิ้นวัน

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

2.3 สภาวะการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ไทยภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540

นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินของทางการไทยที่ผ่อนคลายเป็นพิเศษทางการเงินทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2532 เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การแข่งขันในตลาดสินเชื่อธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้น (Geeratayaporn 2001) การแข่งขันที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการแข่งขันที่เกิดจากธนาคารพาณิชย์ด้วยกันเอง กิจการวิเทศธนกิจ (BIBF) และบริษัทเงินทุน ผลจากการแข่งขันในตลาดสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ที่ประจักษ์ชัดแล้วว่าส่งผลต่อคุณภาพของสินเชื่อที่ลดต่ำลง อันเป็นชนวนสำคัญที่นำไปสู่วิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540

แม้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะพยายามจำกัดการแข่งขันที่เกิดขึ้นในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ด้วยการควบคุมมิให้เกิดธนาคารพาณิชย์แห่งใหม่ขึ้นในช่วงก่อนปี 2540 แต่มาตรการดังกล่าวของธนาคารแห่งประเทศไทยก็ไม่เป็นผล เนื่องจากมาตรการผ่อนคลายนโยบายการควบคุมทางการเงินที่ยกเลิกเพดานอัตราดอกเบี้ยทั้งเงินฝากและเงินกู้ และการเปิดเสรี BIBF ที่ทำให้ธนาคารพาณิชย์เข้าถึงแหล่งเงินจากต่างประเทศได้ง่ายยิ่งขึ้น การแข่งขันในตลาดสินเชื่อธนาคารพาณิชย์จึงมิได้อยู่ในวงจำกัดตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องการ ขณะที่จำนวนธนาคารพาณิชย์ที่มีน้อยก็ได้เพิ่มมากขึ้นด้วย สิ่งนี้อาจสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามแย่งชิงส่วนแบ่งตลาดของธนาคารพาณิชย์รายอื่นๆ ซึ่งสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนราคาถูกลงจากต่างประเทศได้เช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์ที่เป็นเจ้าตลาด (ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารไทยพาณิชย์) การยกเลิกควบคุมเพดานอัตราดอกเบี้ยก็ได้ช่วยทำให้สภาพการแข่งขันในตลาดสินเชื่อธนาคารพาณิชย์ไทยเพิ่มขึ้นอีกด้วย

การแข่งขันที่เกิดขึ้นในตลาดสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจนี้ กลับเป็นตรงกันข้ามกับช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ธนาคารพาณิชย์แข่งขันกันที่จะไม่ปล่อยสินเชื่อมากกว่าที่จะแข่งขันปล่อยสินเชื่อ หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 จำนวนธนาคารพาณิชย์ในระบบได้ลดลงไปสองแห่ง แห่งแรกคือธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การที่ถูกปิดกิจการไปเพราะประสบปัญหาในการดำเนินงานที่มาจากภาระข้อผิดพลาดภายใน ขณะที่ธนาคารศรีนครและธนาคารนครหลวงไทย ได้ถูกทางการสั่งให้ควบรวมกิจการกันเพื่อให้การดำเนินงานมีความมั่นคงแข็งแรงขึ้น ส่วนธนาคารหลายแห่ง (ธนาคารสหธนาคาร ธนาคารมหานคร และธนาคารแหลมทอง) ก็ได้ถูกทางการควบรวมกับสถาบันการเงินอื่นๆ ในปี 2547 มีจำนวนธนาคารพาณิชย์เหลืออยู่เพียง 13 แห่ง (เนื่องจากธนาคารไทยถูกควบรวมกิจการกับธนาคารทหารไทย) โดยมีธนาคารพาณิชย์

แห่งใหม่ซึ่งเข้ามาในปี 2545 คือธนาคารธนาชาติ ส่วนในปี 2548 มีธนาคารพาณิชย์ใหม่เข้ามาในตลาดธนาคารไทยอีก 3 แห่งคือธนาคารทีเอสโก้ ธนาคารเกียรตินาคิน และธนาคารแลนด์แอนด์เฮอร์ส อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนขึ้นก็คือในช่วงหลังวิกฤติธนาคารพาณิชย์พยายามแข่งขันกันที่จะปรับปรุงบริการของตนให้สะดวกรวดเร็วจนถึงกลุ่มเป้าหมาย และพยายามขยายการดำเนินงานออกไปในลักษณะ universal banking คือการขยายขอบเขตการทำธุรกรรมไปสู่บริการอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น โดยสัดส่วนรายได้ที่มีไฮดอกเบีย (ซึ่งส่วนใหญ่มาจากค่าธรรมเนียม) เนื่องจากในช่วงดังกล่าวรายได้จากดอกเบี้ยได้ลดลงอย่างมากจากการอัตราการปล่อยสินเชื่อที่หดตัวลง

2.3.1 การปรับตัวที่เกิดจากปัจจัยภายใน¹

ภายหลังจากที่ประเทศไทยประสบกับวิกฤตทางการเงินปี 2540 ทางภาครัฐได้ทบทวนบทบาทและปรับปรุงข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินใหม่หลายฉบับ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปเป็นที่มาของแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินใหม่ จนถึงมีการออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจธนาคารใหม่เกิดขึ้น และการจัดระเบียบธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคาร (Non-Bank) เกิดขึ้น

ก. แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทยได้จัดทำแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินแล้วเสร็จต้นปี 2547 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและหน่วยธุรกิจรายย่อยสามารถเข้าถึงสถาบันการเงินได้ง่ายขึ้นและมีทางเลือกมากขึ้น รัฐบาลจึงเน้นประสิทธิภาพของสถาบันการเงิน โดยพัฒนาตลาดทุนควบคู่กันไปกับ การพัฒนาระบบสถาบันการเงินด้วย เช่น ขยายบริการทางการเงินไปสู่ผู้มีรายได้น้อย และอนุญาตให้บริษัทเอกชนทั้งไทยและต่างชาติในไทยสามารถยื่นขอจัดตั้งธนาคารพาณิชย์แห่งใหม่ได้

การจัดระเบียบสถาบันการเงินของไทยกำหนดให้มี 2 รูปแบบ คือ

ธนาคารพาณิชย์ จะเป็นสถาบันการเงินที่ให้บริการทางการเงินแก่ลูกค้าได้ทุกกลุ่ม และสามารถทำธุรกรรมทางการเงินได้ทุกประเภท ยกเว้นการออกกรมธรรม์ประกันภัยหรือประกันชีวิต การ Underwrite ตราสารทุน และการเป็นนายหน้าและผู้ค้าตราสารทุน โดยจะต้องมีเงินกองทุนขั้นต่ำ¹ ไม่น้อยกว่า 5,000 ล้านบาท ธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย จะเป็นสถาบันการเงิน

¹สรุปมาจากรายงานวิจัยชุดธนาคารพาณิชย์ไทยหลังวิกฤตเศรษฐกิจ : พลวัต การปรับตัวและการแข่งขันใหม่ : อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ และรัตพงษ์ สอนสุภาพ (โครงการเมธีวิจัยอาวุโส ศ.ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย), 2549.

อีกทางเลือกหนึ่งสำหรับประชาชนทั่วไปและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งการให้สินเชื่อต่อรายจะต้องเป็นไปตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ทั้งนี้ธนาคารพาณิชย์ประเภทนี้สามารถให้บริการทางการเงินและทำธุรกรรมทางการเงินได้เกือบทุกประเภท โดยจะต้องมีกองทุนชั้นที่ 1 ไม่ต่ำกว่า 250 ล้านบาท

สำหรับแนวทางการพิจารณาในช่วง 3 ปีแรก ธนาคารแห่งประเทศไทยจะพิจารณาให้เฉพาะบริษัทเงินทุนและบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ที่เปิดดำเนินการอยู่ในขณะนี้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม กล่าวคือ เป็นบริษัทที่มีฐานะแข็งแรง มีความพร้อม และมีความสามารถในการประกอบธุรกิจ โดยจะต้องผ่านเกณฑ์การพิจารณาเบื้องต้นจากทางทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สามารถยื่นขออนุญาตปรับสถานะเป็นธนาคารพาณิชย์หรือธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการแข่งขันระหว่างสถาบันการเงินประเภทต่างๆ ในกรณีที่ยื่นขอจัดตั้งธนาคารพาณิชย์บริษัทผู้ยื่นคำขอจะต้องมีแผนที่จะควบรวมกับบริษัทเงินทุนและหรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์อย่างน้อยอีก 1 แห่งด้วย หลังจากนั้นเมื่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นธนาคารแห่งประเทศไทยอาจจะเปิดโอกาสให้ธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อยที่เปิดดำเนินการแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี สามารถยื่นขอยกระดับเป็นธนาคารพาณิชย์ได้

การจัดระเบียบสถาบันการเงินต่างชาติในไทยกำหนดให้มี 2 รูปแบบ คือ

ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นบริษัทลูกของธนาคารต่างประเทศ (Subsidiary) สามารถประกอบธุรกิจได้เหมือนธนาคารพาณิชย์ทุกอย่าง และสามารถขอเปิดสำนักงานสาขาได้ 4 สาขา เป็นในเขตกรุงเทพ และปริมณฑล 1 สาขา และส่วนภูมิภาคอีก 3 สาขา ผู้ยื่นขอธนาคารประเภทนี้จะต้องมีทุนจดทะเบียนซึ่งชำระแล้วไม่ต่ำกว่า 4,000 ล้านบาท

สาขาของธนาคารต่างประเทศ (Full Branch) สามารถประกอบธุรกิจได้เหมือนธนาคารพาณิชย์ทุกอย่าง แต่ธนาคารประเภทนี้จะไม่อนุญาตให้มีสำนักงานสาขาได้ ผู้ยื่นขอธนาคารประเภทนี้จะต้องมีเงินกองทุนไม่ต่ำกว่า 3,000 ล้านบาท

โดยในช่วง 3 ปีแรก ธนาคารแห่งประเทศไทยจะพิจารณาแต่เฉพาะสถาบันการเงินที่เปิดดำเนินการอยู่แล้วก่อน เช่น กิจการวิเทศธนกิจ (Stand-alone BIBF) ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมสามารถแปลงสถานะขึ้นเป็น Full Branch หรือ Subsidiary ได้ หรือกรณีที่ธนาคารต่างชาติในไทยมีกิจการวิเทศธนกิจประสงค์ที่จะยื่นขอปรับสถานะเป็น Subsidiary ธนาคารต่างชาติแห่งนั้นจะต้องเป็นแกนในการควบรวมกับสถาบันการเงินอื่นอีกอย่างน้อย 1 แห่ง นอกจากนี้หากสำนักงานวิเทศธนกิจที่ขอปรับสถานะเป็น Full Branch และได้รับอนุญาตให้ยกฐานะแล้ว และต่อมาประสงค์จะยื่นคำขอจัดตั้งเป็น Subsidiary ธนาคารแห่งนั้นจะต้องมีเงินกองทุนครบถ้วน

นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยยังเปิดโอกาสให้สาขาธนาคารต่างประเทศที่เป็น Full Branch ในปัจจุบันสามารถขอปรับสถานะเป็น Subsidiary ได้ หลังจากนั้นเมื่อภาวะเศรษฐกิจดีขึ้นจะเปิดโอกาสให้ผู้ลงทุนต่างประเทศรายใหม่สามารถขออนุญาตประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ได้ เพื่อส่งเสริมให้มีการแข่งขันในระบบสถาบันการเงิน อันจะช่วยกระตุ้นให้สถาบันการเงินพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการทางการเงินต่อไป

ข. การแข่งขันจากธนาคารพาณิชย์ใหม่ ภายหลังจากการประกาศใช้แผนดังกล่าวได้มีสถาบันการเงินต่างๆ ยื่นแผนทั้งหมด 27 ราย เพื่อขอเป็นธนาคารพาณิชย์เต็มรูปแบบ 4 ราย ธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย 6 ราย ขณะที่ขอคืนใบอนุญาตประกอบธุรกิจและคงสถานะเป็นสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์ 2 ราย ซึ่งไม่ยื่นแผน 1 ราย ส่วนอีก 4 รายเป็นบริษัทเงินทุน หรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ที่ต้องดำเนินการตามหลักการสถาบันการเงินที่รับเงินฝากจากประชาชนเพียง 1 ประเภท นอกจากนี้ มีสาขาธนาคารต่างประเทศยื่นแผนเป็นธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศไทย 1 ราย คือ ธนาคารพาณิชย์สากลแห่งประเทศจีน และมี สำนักงานวิเทศธนกิจยื่นขอเป็นธนาคารสาขาธนาคารต่างประเทศ 2 ราย ขอคืนใบอนุญาตเพื่อลดฐานะเป็นสำนักงานตัวแทน 2 ราย

ปรากฏว่ากระทรวงการคลังได้อนุมัติให้สถาบันการเงินจำนวน 9 รายให้ดำเนินการจัดตั้งธนาคารพาณิชย์และธนาคารพาณิชย์สำหรับรายย่อย ประกอบด้วย บริษัทเงินทุนทิสโก้ จำกัด(มหาชน) บริษัทเงินทุนเกียรตินาคิน จำกัด(มหาชน) บริษัทเงินทุนสินเอเชีย จำกัด(มหาชน) บริษัทเงินทุน เอ ไอ จี ไฟแนนซ์ จำกัด บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ไทยเคหะ จำกัด ธนาคารโซซีเอเต้ เจนาราล บริษัทเงินทุน จีอี มั่นนี้ จำกัด (มหาชน) บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ แลนด์ แอนด์ เฮ้าส์ จำกัด และ ธนาคารสากลพาณิชย์แห่งประเทศจีน โดยสถาบันการเงินเหล่านี้จะต้องดำเนินการจัดตั้งธนาคารภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ได้รับความเห็นชอบ และเมื่อดำเนินการจัดตั้งและปฏิบัติตามเงื่อนไขความเห็นชอบครบถ้วนแล้ว จึงจะเสนอขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในภายหลัง โดยในปี 2548 มีบริษัทเงินทุนที่เปิดให้บริการในฐานะธนาคารด้วยกัน 3 ราย คือบริษัทเงินทุนทิสโก้ บริษัทเงินทุนเกียรตินาคิน และบริษัทเงินทุนเอ ไอจี ไฟแนนซ์ ส่งผลให้ ณ สิ้นปี 2549 จำนวนธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยมีจำนวนทั้งหมด 17 ธนาคาร (แบ่งเป็นธนาคารพาณิชย์ 14 ธนาคารธนาคารเพื่อรายย่อย 2 ธนาคาร และ ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นบริษัทลูกของธนาคารต่างประเทศ 1 ธนาคาร)

ตารางที่ 2.3

รายชื่อบริษัทที่ได้รับการอนุญาตให้เปิดเป็นธนาคารพาณิชย์

สถาบันการเงิน	เดิม	ใหม่
บง.เกียรตินาคิน	บริษัทเงินทุน	ธนาคารพาณิชย์
บง.ทีสโก้	บริษัทเงินทุน	ธนาคารพาณิชย์
บง. เอ ไอ จี ไฟแนนซ์	บริษัทเงินทุน	ธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย
บง.สินเอเชีย	บริษัทเงินทุน	ธนาคารพาณิชย์
บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ไทยเคหะ	บริษัทเครดิตฟองซิเอร์	ธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย
ธนาคารไซซีเยเต้ เจเนรอล	สำนักงานกิจการ วิเทศธนกิจ	สาขาของธนาคาร ต่างประเทศ
บง.จีอี มั่นนี้	บริษัทเงินทุน	ธนาคารพาณิชย์รายย่อย
บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ แลนด์ แอนด์ เฮ้าส์	บริษัทเครดิตฟองซิเอร์	ธนาคารพาณิชย์รายย่อย
ธนาคารสากลพาณิชย์แห่งประเทศไทย	สาขาธนาคารพาณิชย์ ต่างประเทศ	ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นบริษัท ลูกของธนาคารพาณิชย์ ต่างประเทศ

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าแผนพัฒนาสถาบันการเงินที่ทางการนำมาใช้ ได้ทำให้ผู้ประกอบการในธุรกิจการเงินของไทยต้องปรับตัวอีกครั้งต่อจากวิกฤตการเงินในปี 1997 ตัวอย่าง เช่น การควบรวมกิจการกันระหว่างธนาคารทหารไทยกับธนาคารดีบีเอสไทยทุนและบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หรือกรณีธนาคารเอบีเอ็น แอมโร เอ็นวี ขายหุ้นธนาคารเอเชียกว่าร้อยละ 80 ให้กับธนาคารยูโอบี สิงคโปร์ และบริษัทเงินทุนธนาชาติควบรวมกิจการกับธนาคารธนาชาติ ตลอดจนการที่กระทรวงการคลังอนุญาตให้สถาบันการเงินสามารถเปิดดำเนินการธนาคารพาณิชย์ได้อีก 9 ธนาคาร ซึ่งนับจะเป็นการทำทลายใหม่และการแข่งขันใหม่ของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีอยู่ก่อนแล้ว

ค. การแข่งขันจากธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคาร (Non-Bank) ภายหลังจากวิกฤตการณ์ทางการเงินที่ผ่านมา ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่จะมีความระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อและธนาคาร

บางแห่งยังมีภาวะในการหาเงินทุนไว้เพื่อสำรองหนี้สงสัยจะสูญ (NPL) อยู่ตลอดเวลา ซึ่งข้อจำกัดของธนาคารพาณิชย์เหล่านี้จึงเปิดโอกาสให้ ธุรกิจ Non-Bank เข้ามาเพื่อให้บริการด้านสินเชื่อแข่งขันกับธนาคารพาณิชย์ โดยทั่วไปธุรกิจ Non-Bank จะครอบคลุมการให้บริการทางการเงินอย่างน้อย 12 ประเภท ได้แก่ (1)สถาบันการเงินเพื่อการพัฒนา (2)ธุรกิจการเงิน (3)ธุรกิจหลักทรัพย์ (4)ธุรกิจบัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคล (5)ธุรกิจการให้เช่าแบบบิลดิ้งและเช่าให้เช่าซื้อ (6)ธุรกิจแฟคตอริ่ง (7)ธุรกิจประกันภัยและเงินสำรองเลี้ยงชีพ (8)ธุรกิจรับจำนอง (9)สถาบันการเงินฐานราก (10)ธุรกิจรับฝากเงินทางไปรษณีย์ (11)ธุรกิจแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและรับซื้อลดตั๋วเงิน และ (12)ธุรกิจเงินร่วมลงทุน

สำหรับผู้ประกอบธุรกิจ Non-bank ในประเทศไทย ประกอบด้วย 3 กลุ่มหลักคือ กลุ่มแรก สถาบันการเงินที่ประกอบธุรกิจ Non-bank เช่น ธนาคารพาณิชย์ไทย ธนาคารพาณิชย์ต่างชาติในไทย และบริษัทเงินทุน กลุ่มที่สอง บริษัทในเครือของสถาบันการเงินและบริษัทในเครือของผู้ผลิต และ กลุ่มสุดท้าย บริษัททั่วไปที่ประกอบธุรกิจ Non-bank

2.3.2 การปรับตัวที่เกิดจากปัจจัยภายนอก

การทำทลายจากปัจจัยภายนอกเป็นผลมาจาก 2 ส่วน คือ เกิดจากกรอบการค้าเสรีในระดับพหุภาคีและระดับทวิภาคี เช่น World Trade Organization (WTO) และ Free Trade Area (FTA) รวมถึงเงื่อนไขที่เกิดจากข้อตกลงว่าด้วยกฎเกณฑ์ควบคุมความเพียงพอของเงินกองทุน (Basel II) จะมีผลใช้บังคับทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องเปิดเสรีทางการเงินหลายรูปแบบในระยะอันใกล้

ในด้านการเปิดเสรีทางการเงิน นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางการเงินมีความเห็นตรงกันว่าประเทศไทยยังไม่พร้อมรับมือในการเปิดเสรีทางการเงิน เนื่องจากสถาบันการเงินไทยยังไม่คุ้นเคยหรือชำนาญผลิตภัณฑ์ทางการเงินใหม่ๆ ทางของไทยยังขาดความชำนาญและมีประสบการณ์ในการกำกับดูแลและตรวจสอบธุรกิจบริการการเงินใหม่ๆ เหล่านั้น อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงต่อระบบการเงินของประเทศได้ เช่น ข้อเรียกร้องเกี่ยวกับการควบคุมปริวรรตเงินตราให้เป็นไปตามกลไกตลาด หากนำมาใช้อย่างเต็มรูปแบบในเวลานี้จะเป็นผลเสียมากกว่า

สำหรับผลกระทบจาก Basel II ต่อธนาคารพาณิชย์ของไทยจะเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ธนาคารพาณิชย์ของไทยจะต้องปรับตัวมากกว่าสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศและธนาคารลูกครึ่งในไทยเพราะธนาคารเหล่านี้จะต้องปฏิบัติตามนโยบายของธนาคารแม่อยู่แล้ว

ซึ่งมักจะให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงความน่าเชื่อถือทางเครดิตของลูกค้าอยู่เสมอเพื่อป้องกันความเสี่ยงสำหรับธนาคารพาณิชย์ไทยในระยะสั้น การจัดระบบความน่าเชื่อถือทางเครดิตของลูกค้าใหม่เพื่อให้ได้มาตรฐานสากลจะเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งการจัดระบบความน่าเชื่อถือทางเครดิตของลูกค้าใหม่จะต้องใช้เงินทุนเป็นจำนวนมากเพื่อนำไปลงทุนสร้างระบบฐานข้อมูลของลูกค้าให้ได้มาตรฐานสากล รวมถึงการใช้ทรัพยากรบุคคลเพื่อการติดตามลูกค้าและการวิเคราะห์เครดิตอยู่ตลอดเวลา ตลอดจนภาวะที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องกักเงินทุนสำรองบางส่วนไว้เพิ่มเติมในกรณีที่ลูกหนี้รายนั้นมีปัญหาเกิดขึ้น ดังนั้นสถาบันการเงินจำเป็นต้องมีเงินทุนอย่างเพียงพอ อย่างไรก็ตามในระยะยาวนั้น เมื่อธนาคารพาณิชย์ของไทยสามารถปรับตัวได้แล้ว จะส่งผลทำให้สถาบันการเงินของไทยมีความเข้มแข็งทั้งฐานะการเงิน และการบริหารจัดการองค์กรที่ดีมีความโปร่งใส อย่างไรก็ตามในส่วนของลูกค้าจะได้รับผลกระทบจากต้นทุนที่เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน เนื่องจากตามมาตรฐานสากลในสัญญาการกู้ยืมเงินจะระบุต้นทุนส่วนเพิ่มนี้ไว้ ซึ่งต้นทุนที่เพิ่มขึ้นนี้จะเป็นภาระของลูกค้าซึ่งเป็นผู้กู้โดยตรง เช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดอันดับความน่าเชื่อถือของลูกค้า และค่าใช้จ่ายในการประเมินหลักทรัพย์ค้ำประกันใหม่ รวมทั้งค่าเสียโอกาสในการชำระหนี้ก่อนกำหนด อาทิ อัตราดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายอาจจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามอันดับความน่าเชื่อถือของลูกค้าเป็นสำคัญ เป็นต้น